

ČSLA, tedy Československá lidová armáda je fenomén našich dějin, který se svého objektivního posouzení dočká až asi za hodně let. Jde o to, že tento ozbrojený sbor vyrostl na troskách buržoazní Československé armády a jejího pohrobka vládního vojska Protektorátu Čechy a Morava s návazností na účastníky ozbrojeného boje proti Německu a jeho satelitům tedy na útvarcích a jednotkách 1. Československého armádního zboru a jednotkách, které dorazily do vlasti z území Západní Evropy, hlavně tedy z Velké Británie.

To od samého počátku dávalo do vínku několik zátěží se kterými se musela vypořádat.

Zejména šlo o sladění naprosto odlišných koncepcí taktického a operačního použití vojsk, která byla cvičena a v boji používána podle naprosto odlišných doktrín a bojových řádů. Dále pak se po celou dobu její existence potýkala s tím, že jí byla sebrána veliká hodnota, kterou měla za první republiky - **apolitičnost** a tím se stala v konečném důsledku jedním z nástrojů třídního boje v naší vlasti a několikrát byla přímo zneužita proti vlastním lidem. Je nezpochybnitelné, že se velmi ochudila odstraněním účastníků západního odboje, perzekucí čestných a velmi kvalitních důstojníků a vojáků na základě příslušnosti k Československým legiím a bohužel také nekritickým přejímáním strategických, operačních a taktických norem od Sovětské armády.

Příznačné je, že nakonec se začala zbavovat i zkušených vojáků ze Svobodova sboru. A to jen proto, že si dovolil oponovat šílenostem, které se děly v padesátých letech a hlavně proto, že odsoudili okupaci spojeneckými vojsky v srpnu 1968, které nerozuměli a považovali ji za zradu. Nakonec ji v očích obyvatelstva ztratila její nečinnost při příchodu vojsk Varšavské smlouvy a následné vystoupení proti vlastním lidem v roce 1969.

Od té doby to byla lidová armáda jen podle názvu a podle toho, že v ní musel sloužit každý mladý muž pokud ho naprosto prokazatelně této povinnosti nezbavil zdravotní stav nebo protekce rodičů.

Já v tomto pojednání nebudu řešit padesátá léta, léta normalizace a různá jiná mezidobí, tedy politicky. Zaměřím se na bojové použití vojáka jako jednotlivce a to v období od roku 1960 do konce roku 1979 a na 80. léta kdy jsem byl její součástí a to od 1. září 1979 až do 1. ledna 1990, kdy prodělala takové změny, že ji lze považovat za zaniklou. Ta doba byla politicky taková jaká byla a já to respektuji. Byla to realita, která se nedá popřít. Já se pokusím věnovat pouze otázce vojsko - odborné.

Dále se nebudu - až na krátký exkurs - zabývat politickým působením na vojáky realizovaným pro vaši informaci stranicko-politickým aparátem ve složení :

- stranické organizace KSČ,
- sbor zástupců velitelů pro politické věci,
- organizacemi SSM a
- vše zastřešující Hlavní politickou zprávou ČSLA.

V tomto aparátu jsem nikdy nepracoval a tak by mnou sdělené informace nebyly korektní. Zde pouze vyjmenuji základní pilíře na kterých stálo toto působení, z čeho vycházelo a jak se přenášelo na všechny vojáky, kteří v ČSLA museli na základě všeobecné branné povinnosti sloužit.

V této práci budu tedy řešit pouze : přípravu na taktické použití vojáka jako jednotlivce v boji i jako základní logistické jednotky.

Podotýkám, že vše budu zpracovávat podle nalezených poznámek ze svých studií, vlastní zkušenosti a znalosti věci. Proto se můžu a také zcela jistě budu dopouštět určitého spektra chyb a nepřesností. Pokusím se je ale minimalizovat.

Voják je, no to by chtělo něco jako definici. Pro potřebu tohoto pojednání budeme vycházet z toho, že je to občan, který na základě dobrovolnosti nebo jako v případě ČSLA na základě branné povinnosti musí nebo chce podstoupit výcvik, který ho vydělí z civilního života a udělá z něj nástroj pro násilné řešení politických situací. Tedy jde o zjednodušeně řečeno o občana, který nese na svých bedrech povinnost bránit vlast.

Pro zpestření uvedu, že kdysi na vojenském výcvikovém prostoru Doupov jsem slyšel jak jeden voják základní služby definuje vojáka jako **„hmotu vkusně zabalenou do zeleného, která se za strašného řevu dává do velmi pomalého a opatrného pohybu“**. Inu také definice.

ČSLA byla považována za nedílnou součást socialistické společnosti. Proto cílevědomé působení na občana civilistu v této části společnosti bylo vedeno tak, aby rozumové schopnosti vojáka, jeho znalosti a dovednosti, ale také utváření jeho světového názoru mělo přímý vliv na formování jeho charakterových vlastností a vlastností vůle.

Tehdejší vojenské a společenské vědy tvrdily, že v armádách kapitalistických států jsou výcvik a výchova vedeny tak, aby voják výtečně ovládal potřebné složky vojenského umění a stal se slepým nástrojem v rukách svého velitele.

Naopak naše armáda stejně jako armády sdružené ve Varšavské smlouvě si kladly za cíl nejen naučit vojáka plnit úkoly dané vojenskými řády a programem bojové a od 80 - tých let i politické přípravy. Chtěla rozvíjet celou jeho osobnost, tedy rozumové schopnosti, komunistické přesvědčení, charakterové vlastnosti a vlastnosti vůle. Měla potřebu rozvíjet i jeho citový život.

Voják tedy procházel v ČSLA poměrně složitým vývojem. Po nástupu absolvoval základní vojenský výcvik, kde se naučil základním vojenským dovednostem, prodělal první střelby a na jehož konci následovala vojenská přísaha. Po ní následoval odchod na útvar a celý dlouhý cyklus vojenského vzdělávání, který měl zajistit získání dovedností a praktických návyků v určené vojenské odbornosti. Co musel takový voják základní služby obsáhnout? Bylo toho hodně a já se to pokusím popsat.

1. Politické školení mužstva.

Pro bojové použití zdánlivě téměř k ničemu, vojáci těm řečem moc nevěřili a dodnes si myslím, že tyto hodiny byly vítaným odpočinkem. Ale je potřeba uvést, že mimo běžných politických informací a přednášek na stanovená témata mělo vyšší ambice. V 60.-tých letech se mimo to zaměřovalo na :

Rozumovou výchovu - vštěpování vědeckého světového názoru založeného na marxisticko leninském chápání světa, učení vojáka znalostem dovednostem požadovaných Plánem bojové a politické přípravy a rozvíjení jeho poznávacích schopností a myšlení.

Mravní výchovu - zde šlo o vychování vojáků v přesvědčené komunisty s pevnou vůlí a charakterem, lidi čestné, přímé, ukázněné, obětavé a odvážné.

Pracovní výchovu - zaměřenou na výchovu k novému, komunistickému vztahu k práci, která se stane potřebou každého člověka v socialistické společnosti.

Estetickou výchovu - směřovanou k chápání krás ve společnosti a přírodě, rozumění uměleckému obrazu a samostatně umělecky tvořit.

Později se vše doplnilo o výchovu ke kolektivismu, třídní nesmiřitelnosti a nenávisti a internacionalismu. Tedy ke schopnosti spolupracovat se spojeneckými armádami a jejich příslušníky. Což po roce 1968 bylo velmi obtížné z důvodu pocitu pošlapání naší samostatnosti právě těmito spojeneckými armádami. Ten byl v lidech a tedy i ve vojácích skrytý ale hluboce zakořeněn. Věnovalo se mu hodně času, čtyři hodiny týdně. Bylo podpořeno hromadnými sdělovacími prostředky – televize vysílala pořady KOMPAS a AZIMUT. Byl vydáván denník a týdeník Obrana lidu. Dále pak časopisy ATOM a Zápisník. Prostě boji o myšlení vojáka se věnovalo hodně času.

Cílem bylo aby voják byl přesvědčen o tom že stojí na správné straně a byl ochoten za vlast v případě potřeby bojovat a zemřít. K tomu směřoval i ceremoniál vojenské přísahy. Zkuste si její text sehnat a pokud si je přečtete a zamyslíte se nad ním, bude vám jasné jak byl voják v hodinách PSM ovlivňován. Pokud by vše fungovalo jak mělo, byl by voják na vysoké úrovni po stránce motivační, morálně – volní i lidské.

2. Pořadová příprava.

Byla považována za důležitý předmět výcviku vojsk a nedílnou součást bojové přípravy. Ukázňovala vojáky, učila je správnému vojenskému držení těla a vzornému vojenskému vystupování. Pěstovala u nich návyky rychle a přesně reagovat na povely, přesně provádět pořadové cviky a vštěpovala jim obratnost, hbitost vytrvalost.

Dále pak a to bylo pro bojové použití vojáka nejdůležitější, působila na pořadovou sladěnost jednotek a usnadňoval tak jejich ovládání v boji. Pomáhala zvyšovat bojovou pohotovost vojsk. Byla základem úspěšné bojové přípravy mužstva a jednotek. Prvky pořadové přípravy byly nezbytnou součástí taktických zaměstnání.

A/ pořadová příprava jednotlivce – voják si osvojoval znalosti všeobecných ustanovení Cvičebního řádu, a učili se pořadové cviky na místě i za pohybu, se zbraní i beze zbraně, vzdávat vojenskou poctu a učil se pohybovat po bojišti. To zahrnovalo:

- zapamatování si základních pojmů a povelové techniky pro jednotlivce a družstva

- rozvinování do rojnice a zpětné řazení do pochodového tvaru družstva
- reagování na povely k zajištění a odjištění zbraní, nabíjení a vybíjení zbraní
- pohyb přískoky, plížením a plazením
- reakci na povely k přípravě na zteč a k samotnému vykonání zteče
- v šedesátých letech pak se cvičil i postup nasednutí a sesednutí vojáků na tank jako tankového výsadku.

B/příprava a sladování jednotek – při společné činnosti u vozidel a s vozidly při nepřetržitém zdokonalování pořadové přípravy jednotlivce. Šlo o:

- zapamatování si základních pojmů a povelové techniky pro čtyři vyšší jednotky
- nasedání a vysedání z vozidel, bojových vozidel a tanků
- nácvik zaujímání bojových linií vozidel a přecházení z linie do pochodových proudů
- přechod z pochodové sestavy nebo pochodových proudů do předbojových sestav a z nich do bojových linií
- reakci jednotek na povely, znamení a signály určených pro navádění vozidel a jiné činnosti. Například pro zastavení jednotek, jejich rozpohybování a podobně. Zvláště pak na varovné signály s vazbou na ohrožení vojsk - poplachy. Tyto signály se vydávají pažemi, hlasem, praporky a za snížené viditelnosti barevnými světly. V bojové situaci pak pomocí signálních střel, dýmů a světel.

3. Střelecká příprava – byla jedním ze základních předmětů bojové přípravy. V základním výcviku se voják musel naučit ovládat co nejlépe základní zbraň a to samopal Sa-58, ráže 7,62 milimetrů. V šedesátých letech bylo přímo součástí doktríny pozemního boje tvrzení, že **palba pěchoty je základním prostředkem k ničení nepřítele v boji**. Z toho plyne vážnost, jaká se střelecké přípravě kladla. V osmdesátých letech byl tento postulát změněn na tvrzení, že **palba motostřeleckých jednotek složená z palby pěchotních zbraní a výzbroje organických vozidel je základní metoda ničení mechanizovaných a obrněných sil nepřítele**. Vážnost zůstala ale došlo k její přeměně s důrazem na schopnosti palebné spolupráce mezi střelci a těžkou výzbrojí. Je zde vidět rozdíl, který ČSLA udělala ve výzbroji a mobilitě vojsk.

Měla tyto předměty:

A/základy střelby, zde šlo o pochopení konstrukce zbraní a správného řešení střeleckých úloh. Výuka se děla po organických jednotkách, zpravidla v četě. Voják musel zvládnout:

- účel a konstrukce hlavně a náboje,
- děl výstřelu a základy balistiky,
- význam mířidel, volba hledí a záměrného bodu, s využitím znalostí základů balistiky pak údajům o převýšení dráhy střely nad záměrnou, údajům o metné dálce a takzvaném hluchém prostoru při mířené střelbě,
- příčiny rozptylu a vlivu střelce na jeho zmenšení, tedy nácvik správného přilícení, spouštění a držení zbraně a to jak v leže tak i v kleče, ve stoje a za pohybu.
- vliv větru a teploty vzduchu na let střely a vypočítávání příslušné opravy při střelbě,
- doba letu střely při střelbě na různé vzdálenosti vypočítávání velikosti nadběhu při střelbě na pohyblivé cíle - důležité při střelbě na běžícího protivníka, létající cíle a později u vojáků cvičených pro boj s tanky a jinou technikou
- rozborka a sborka zbraně, čištění a správné nabíjení zásobníků, nábojových pásů, hlavní a výmetnic

B/ nauka o zbraních a munici, zde šlo o zvládnutí:

- celkového pochopení konstrukce zbraně, jednotlivých druhů munice a jejich rozpoznávání
- identifikace provozních závad a jejich odstraňování,
- celý komplex ošetřování, ukládání a přepravování zbraní a munice k nim.

C/pravidla střelby s důrazem na pozorování bojiště a zjišťování dálek. Zde se voják musel naučit:

- orientaci na bojišti pomocí stanovených orientačních bodů
- rozpoznávání vzdáleností pomocí znalosti toho co nevidět na jakou vzdálenost a co je slyšet v podmínkách snížené viditelnosti.
- kdy střílet a jak volit cíle,
- jak a kdy stavět hledí v souvislosti s vývojem situace na bojišti.

D/způsobů střelby – zde se omezím na způsoby střelby ze samopalu vzor 58. Voják byl cvičen na to aby správně a bezpečně pro sebe a ostatní příslušníky vlastní jednotky dokázal:

- zaujmout polohu ke střelbě, nabití zbraně a nastavení hledí

- zvládnout vlastní střelbu, tedy přilícení, zamíření a spouštění
- zastavit palbu na povel i bez a obnovit pohotovost k další střelbě

Toto vše musel voják zvládnout v leže, v kleče, ve stoje s oporou i bez, za pohybu a z organických vozidel. V šedesátých letech navíc voják musel zvládnout střelbu jako příslušník tankového výsadku tedy při jízdě na pancíři tanku.

Zde už došlo ke spojování znalostí návyků z předchozích předmětů. Například odhad vzdálenosti umožnil správné nastavení hledí a vyhodnocení podmínek na bojišti pak vedly ke správné volbě polohy ke střelbě.

Do střelecké přípravy byl zahrnut i výcvik v házení ručních granátů. Zde šlo o :

- popis a konstrukce jednotlivých typů RG
- bezpečnostní opatření při házení RG na otevřeném terénu, ze zákopů, do budov a z budov
- samotný výcvik v házení RK na dálku a na cíl, z místa i za pohybu, v době základního vojenského výcviku omezen na odhod útočného granátu z okopu na plošný cíl.

Základní vojenský výcvik končil v této oblasti střeleckým cvičením zakončeným ostrými školními střelbami. Střílela se dvě střelecká cvičení.

Cvičení číslo 1: nekrytá ležící figurína, vzdálenost 100 metrů, tři jednotlivé rány, počítal se počet bodů, maximální počet byl 30

Cvičení číslo 2: nekrytá stojící figurína, vzdálenost 400 metrů, dvě krátké dávky po třech nábojích jediným kritériem byl pád zasažené figuríny.

Po ukončení základního vojenského výcviku a příchodu do organické jednotky byl voják začleněn do své funkce.

U vševojskových útvarů se v šedesátých letech jednalo o střelce z těchto zbraní:

samopal vzor 58,
kulomet vzor 52/57,
pancéřovka vzor 27,
tarasnice vzor 21,
těžký kulomet vzor 37,
těžký kulomet Gorjunov.

Kulomet Gorjunov nahrazoval od poloviny padesátých let československý těžký kulomet vzor 37. Od roku 1961 byl do střeleckých a později motostřeleckých jednotek zaváděn univerzální kulomet vzor 59 s možností jednoduché přestavby na lehký, těžký a protiletadlový kulomet ráže 7,62.

U některých útvarů přežíval i samopal vzor 24/26. Ještě v roce 1986 jsem jich viděl tisíce v ve skladech nedotknutelných zásob pro mobilizované útvary.

Nejlepší střelci pak plnily úkoly odstřelovačů a to s odstřelovací puškou 7,62 vzor 54. Od roku asi tak 1965 se objevila skvělá odstřelovací puška SVD Dragunov ráže 7,62.

Výsadkové a speciální jednotky používaly upravené verze vedených zbraní a tomu i samopal vzor 61 ráže 7,65 a později vzor 64 ráže 9 mm. Dále pak byli vojáci vyzbrojeni pistolemi vzor 52 ráže 7,62 a vzor 82 ráže 9 mm.

Do roku 1963 byly pěší jednotky nazývány jako střelecké – vzor SSSR, od tohoto data pak motostřelecké. Výše uvedené těžké zbraně byly v rámci střelecké, později motostřelecké roty vedeny u čtyř doprovodných zbraní, která měla kulometné a tarasnicové družstvo. Odstřelovači byli ve velitelském družstvu.

Nástup obrněných transportérů OT-64 SKOT s jejich těžkým kulometem KPVT ráže 14,5 mm a příchod RPG-7 znamená zrušení kulometných a tarasnicových družstev. Tarasnice potom dosloužily jako doplňkový výzbroj lafetovaná na OT 62 TOPAS. V roce 1978 až 1979 byly roty na OT 64 které byly v porovnání s rotami na bojových vozidlech pěchoty BVP-1 palebně slabší, doplněny jedním OT-64 s granátometným družstvem s granátomety AGS 17 ráže 30 mm. V roce 1971 byla do české armády zařazena protitanková střela RPG-75. Jednalo se o jednorázově použitelný prostředek, kterým mohla pěchota likvidovat jak obrněné i neobrněné pohyblivé cíle (tanky, vrtulníky), tak pevné cíle (např. opevnění). Používala se jako doplňková výzbroj každých dvou střelců ze samopalu v mechanizovaných družstvech. Stejně tak ji využívaly i speciální jednotky.

Z tohoto přehledu vyplývá že rozsah střelecké přípravy pro vševojskové útvary byl značný. A to nesmíme zapomínat na střeleckou přípravu střelců a střelců operátorů z palubních zbraní obrněných transportérů, bojových vozidel pěchoty a jiných obrněných prostředků vybavených lafetovanou výzbrojí. Byla to neuvěřitelně pestrá a náročná práce.

4. Ženíjní příprava.

V ČSLA zahrnoval ženíjní příprava polní opevňovací práce, stavbu mostů všech typů, stavbu a údržbu cest, přepravu vojsk přes vodní překážky, maskovací práce, zřizování a překonávání zátarasů. Zahrnovalo i celou škálu úkolů trhacích prací - terénní úpravy, výbušné ničení zátarasů a minových polí, prolamování opevněných pásem pomocí směrových náloží a u speciálních jednotek a jednotek cvičených jako taktické vzdušné výsadky i rychlé hloubení okopů pro ochranu vojáků. Od poloviny sedmdesátých let k ženíjní přípravě přibýlo opatření proti požárů a jako úplná novinka i polní příprava pitné vody pomocí mobilních souprav úpraven vody UV 2000, které obsluhovali dva specializovaní hydroženisté.

Dovedné a rychlé provádění ženíjních prací mělo zabezpečit vojskům vysoké tempo útoku, odolnost bojových sestav, zaujetí pevné obrany a ochranu proti účinkům zbraní hromadného ničení. Bylo považováno za nutnou podmínku pro dosažení úspěchu v boji.

Tento segment přípravy vojáka na boj znamenal, že voják musel zvládnout teoretické a praktické základy těchto základních oblastí:

A/polní opevňovací práce - šlo o hloubení a budování okopů, zákopů a spojovacích zákopů.

Okop - je určen k výhodnému vedení palby, pozorování a ochraně před působením nepřátelských zbraní. Každý voják musel zvládnout vykopat okop pro střelbu vleže ze samopalu a po zařazení k jednotce potom okop pro střelbu v kleče a vstoje ze zbraně jemu přidělené v následném výcviku. Historicky šlo o okopy pro střelbu ze samopalu, kulometu a pancéřovky. V domě kdy byly zařazeny ve výzbroji také o okopy pro střelbu z tarasnice, těžkého kulometu a granátometu.

Při jednotkách vybavených obrněnými transportéry a bojovými vozidly pěchoty šlo také o budování okopů pro tyto prostředky. Tankisté samozřejmě museli zvládnout vykopat okop pro svůj tank. U okopů pro vozidla se řešily okopy průjezdné nebo neprůjezdné.

V dalším období a při cvičeních většího rozsahu se provádělo budování zákopů postupným propojováním jednotlivých okopů. Vzniklé zákopy pak umožňovali skryté přemísťování jednotlivých vojáků podle potřeby boje. Původní okopy se změnily ve střeliště jednotlivých zbraní.

Do této soustavy pak patří i budování spojovacích zákopů, které sloužily ke skrytému přesunu vojáků a materiálu do zákopů a mezi nimi.

B/zřizování zátarasů a jejich překonávání. Voják musel pochopit, že terén není vždy takový, aby vyhovoval našim obranným zámyslům a naopak, že pokud budeme útočit bude protivníkem upraven tak, aby náš postup byl co nejvíce obtížný.

Přirozené překážky jsou vodní toky, husté porosty, stavby, strže, rokle, skalní stěny a podobně..

Umělé překážky ze nazývají zátarasy.

Dělí se podle tohoto klíče:

- protitankové výbušné - protitanková minová pole, nastražené jednotlivé protitankové miny a fugasy. Miny byly různé - proti pásové, proti dnové a směrové - kumulativní
- protitankové nevýbušné - lesní záseky, kúlové zátarasy, protitankové příkopy, stěny a srázy, zábrany, zaplavení a rozbahnění terénu
- protitankové výbušné - protitanková minová pole, jednotlivé miny a protitankové fugasy
- proti pěchotní výbušné - proti pěchotní minová pole, jednotlivé proti pěchotní miny, fugasy a ohňometné nástrahy. Rejstřík proti pěchotním min byl tak veliký že ho nebudu pitvat.
- proti pěchotní nevýbušné - drátěné zátarasy všech verzí, záseky, barikády

Tuto sestavu musel voják znát a umět budovat pokud se stal příslušníkem ženíjních jednotek různého stupně.

Voják vševojskového útvaru se musel naučit budovat zátarasy

- přenosné, tedy rohatky a ježky,
- pevné, tedy nízký, vysoký a kombinovaný zátaras
- zátarasy skládací a pohyblivé, někdy se jim říkalo Bruno válce, od konce šedesátých let se přestaly používat. V této době se také přestal používat přenosný zátaras drátěný koberec Dk 4.

Pokud vojáci zátarasy vybudovali, tak jako druhou fází výcviku se učili je překonávat podlézáním, vystříháváním průchodů, stržením a odvláčením potřebné části nebo přebíháním pomocí improvizovaných lávek.

C/Překonávání vodních překážek - v době kdy ČSLA neměla potřebná množství obojživelné techniky, musel voják zvládnout přechod přes vodní překážku pomocí improvizovaných prostředků přepravy - malé vory, plaváním, broděním a pomocí plovacího kola vytvořeného z vojskového ochranného pláště, což byl hlavní segment ochrany jednotlivce proti použití otravných látek.

D/ Maskování- tato činnost byla považována za doplněk taktické přípravy. Voják se musel naučit maskovat své postavení, pohyb, motorovou techniku a materiál. Maskování mělo a má i dnes zajistit odstranění nebo předejití projevům nemaskujících příznaků. Voják musel pochopit a naučit se využívat:

- přírodní maskování, jehož podstatou je vhodné umístění objektů v terénu využitím terénních nerovností a pokrytosti. V co největší míře se využívá skrytu v lesích, křovinách, alejích, úvozových cestách, roklích a v zastavěných prostorech
- technické maskování, při němž se využívalo maskovacích barev, přírodních a umělých masek, deformačních prostředků, klamných staveb a jiných maskovacích prostředků
- maskování proti agenturnímu průzkumu.

Voják měl dispozici tyto maskovací prostředky:

- polní stejnokroj vzor 60 (jehličky), později polní oděv vzor 85
- zimní maskovací oděv MO-Z
- maska M měnitelných rozměrů tvořená modelovými dílci a téměř libovolných rozměrů
- souprav barev pro letní a zimní maskování objektů a techniky
- masky z přírodních materiálů
- klamné objekty a makety zhotovené z čehokoliv vyhovujícího sloužící k upoutání pozornosti průzkumu protivníka
- prostředky speciálního maskování, které zahrnovaly zejména maskování světelné, zvukové, radiolokační - třeba koutové odrážače a hliníkové pásky, tepelné proti infra průzkumu, dýmové apod.

5. Zdravotnická příprava.

Být vojákem znamená účastnit se po dlouhou dobu rizikového života. Voják je i v době míru trvale ohrožen na zdraví a životě. Je to dáno tím, že pracuje v náročných terénních podmínkách, je přítomna technika všeho druhu, cvičná i ostrá munice a náročný výcvik. V boji pak přistupuje celá škála možností působení nepřítele která je zaměřena na jedno – vyřadit vojáka z boje jakýmkoliv způsobem.

Voják musel zvládnout v této oblasti hodně věcí. A jednalo se tedy o tyto znalosti.

A/ Svépomoc a vzájemná pomoc - poskytnutí první pomoci spolubojovníkovi nazývané svépomoc a pokud utrpí zranění sám a není nikdo na blízku měl by být schopen si poskytnout svépomoc, tedy ošetřit sám sebe. Do této činnosti patří:

- vyhledání a vyproštění raněného, základní očista případně uhašení hořícího oděvu - například u raněných tankistů
- zastavení krvácení, ošetření rány či ran sterilním obvazem svým nebo tím co má u sebe raněný
- přiložení neprodyšného obvazu u zranění hrudníku –zabránění pneumotoraxu,
- opatření proti udušení, šoku,
- znehybnění zlomenin,
- vynesení, odvězení raněného z prostoru kde by mohlo dojít k dalšímu zranění, případně jeho ukrytí v rotním hnízdě raněných a není-li jiná možnost zajistit jeho odsun k první odborné lékařské pomoci.

Bylo potřeba aby voják věděl jak zastavit krvácení, jak zaškrcovat rány. Musel vědět že z ran se nevynádávají cizí tělesa a nemanipuluje se s orgány - například vyhrézlé kličky střev se nesmí vpravovat zpět do těla ale pouze se jemně přichytí obvazem aniž by se jich poskytovatel pomoci dotýkal. Psychicky je třeba velmi náročně vědět, že raněnému se někdy musí ublížit aby přežil. Například raněný v šoku ohrožený smrtí ze zapadnutí jazyka se prostě umístí do stabilizované polohy a jazyk se mu vytáhne a spínacím špendlíkem se připne k límci blůzy. Vojáci tedy cvičili různé druhy obvazování a ošetřování.

Voják musel znát zásady předcházení a ošetření omrzlin, ošetření popálenin, předcházení a první pomoc při úzehu a úpalu.

B/ transport raněných. Protože jde o fyzicky náročnou činnost bylo cvičeno:

- odtahení raněného plazením, plížením po čtyřech, odtahením plížením po boku
- odnesení na zádech, odnesení v náručí s pomocí univerzálního zdravotnického popruhu nebo odnesení raněného přehozeného přes ramena.
- transport raněného ve dvojic na nosítkách, na pevné podložce-třeba zbrani, nebo na složených rukou.

C/zásady vojenské hygieny. Tyto jsou po celou dobu moderního vojenství pro všechny vojáky a ve všech armádách. **Jde o osobní hygienu:**

- ranní hygiena a otužování

- průběžná denní hygiena a úplná hygiena před spaním
- pravidelné holení a koupání, stříhání vlasů a nehtů
- pravidelná výměna prádla a ložního materiálu
- udržování oděvu, obuvi a lůžka v čistotě

Dále pak o takzvané kolektivní hygienu:

- udržování čistoty a pořádku v ložnicích, ve společných místnostech, na chodbách a záchodech
- pravidelné větrání místností a jejich řádné osvětlení

V polních podmínkách se pak dodržovala co nejpřísněji stejná opatření a byla doplněna o další úkoly:

- udržování polních lahví naprosté čistotě, pití pouze převařené vody pokud to není možné tak si musí upravit vodu pomocí tabletek pro úpravu vody. Dříve **Pantocit** a později **Dikacit**. Tato látka likvidovala mikroby ale nezbavila vodu zamoření nebo radioaktivity.
- stravování v polních podmínkách musí vyloučit vznik hromadných infekcí z nekvalitní stravy.
- musí dojít k vyloučení zbytečných poranění ze špatně použité výstroje. Například do poloviny šedesátých let se používali onuce. Jejich nesprávné navinutí na nohy dokázalo při pochodu na větší vzdálenost vyřadit i polovinu vojáků.

D/ zdravotní příprava pro podmínky použití zbraní hromadného ničení.

Jde o extrémní podmínky boje a zranění nebo poškození zdraví jsou velmi rozmanitá. Ale zde šlo o poskytnutí pomoci které v civilním životě nemají obdoby.

- ozáření radioaktivními paprsky. Jeho účinky částečně omezilo včasné použití radioprotektivní látky, ta byla zavedena v polovině sedmdesátých let a jmenovala se **Cistamin**.
- zasažení dusivými látkami použití čichavcích ampulí z individuálního protichemického balíčku
- potřísněnou pokožku látkami zpuchýřujícími a nervově paralytickými – použít neprodleně roztok připravený v IPB
- okamžité použití antidota proti nervově paralytickým látkám. Buď laická injekční stříkačka a od roku 1982 pomocí autoinjektoru GAI.

Pokud voják byl vybrán, prošel speciálním vojenským kurzem pro zdravotníky a potom byl určován jako zdravotník a tedy jako předstupeň první lékařské pomoci. Naučil se poměrně dost věcí. Mezi jiným zásady vyprošťování raněných z hromadných ztrát lidí techniky, používání univerzálního zdravotního popruhu a jiné dovednosti.

6. Ochrana proti zbraním hromadného ničení.

V šedesátých letech platil pohled na soudobý boj, který pravil, že se vyznačuje používáním atomových zbraní a jiných prostředků hromadného ničení. Tento způsob boje vyžadoval po vojácích co nejlepší vycvičenost, vytrvalost, železnou vojenskou kázeň a nezlomnou vůli k vítězství nad nepřítelem.

Tato příprava tehdy nazývaná **protichemickou přípravou**, zkratka PCHP a byla považována za velmi významnou složku přípravy vojáka na boj. Cílem bylo naučit vojáky s bojovými vlastnostmi atomových a chemických zbraní, naučit je jak proti účinkům těchto zbraní chránit nejen sebe ale i svěřenou techniku a jak odstraňovat následky napadení atomovými, chemickými a biologickými zbraněmi.

V osmdesátých letech byly tyto zbraně nazývány zbraněmi hromadného ničení a byly děleny na jaderné zbraně, bojové otravné látky a bojové biologické prostředky. Někdy se k nim přiřazovali i zápalné bojové prostředky. Které v té době prošli prudkým rozvojem a některé systémy vykazovali velmi destruktivního účinku jak na živou sílu tak na materiál a techniku.

Předmět se nazýval **ochrana proti zbraním hromadného ničení** zkratky OPZHN.

Pokud byla hrozba užití ZHN aktuální tak se mučelo počítat s těžkou destrukcí terénu, masovými ztrátami živé síly a bojové techniky. O důsledcích pro civilní obyvatelstvo se raději nezmiňují.

Za těchto podmínek se PCHO a později OPZHD staly velmi významnou složkou výcviku vojáka. Cílem bylo vojáka seznámit s jednotlivými ničivými účinky jednotlivých zbraní hromadného ničení a naučit ho, jak chránit sebe sama a svěřenou bojovou techniku proti těmto účinkům. Dále se voják učil jak provést odstranění následků napadení těmito zbraněmi.

A/ Co musel voják vědět o těchto zbraních? Že se dělí na :

- **zbraně jaderné**: dopravované na cíl letecky, raketovými nosiči, dělostřelecky a nebo odpáleny jako mina
- **zbraně chemické** dělené na
  - dusivé – chlor, chlorkyan, chlorpikryn, fosgen a difosgen
  - všeobecně jedovaté – kyanovodík, arzenovodík
  - zpuchýřující – yperit, dusíkatý yperit, radioaktivní yperit a lewisit

nervově paralyzující – tabun, sarin, soman a od osmdesátých let látky V a VX

psychoaktivní – látky označované jako BZ

dráždivé – například ADAMSIT či látka CS, známý slzný plyn a že tyto jsou dopravovány na cíl pomocí vypouštění z tlakových lahví, letecké a dělostřelecké munice, raketami a leteckým postřikem.

- **zbraně biologické** a to hlavně bakterie a jejich toxiny vytvářené v napadené potravě nebo otevřených ranách, dopravované na cíl letecky postřikem či v kontejnerech či jakýmkoliv jiným dostupným způsobem

B/ ochrana proti jaderným zbraním. Voják byl učen jak se projevují jednotlivé druhy jaderných explozí a jaké mají ničivé faktory-světelné záření, pronikavá radiace, tlaková vlna a radioaktivní zamoření. A jak se tyto faktory projevují, co je zeslabuje a naopak zesiluje. Naučil se jak se proti nim chránit jak se chovat po přechodu jednotlivých účinků. Dověděl se vše potřebné a takzvané nemoci z ozáření, jaké má stupně, jak se léčí jak použít radioprotektivní látku CISTAMIN a jak se vůbec pozná. Naučil se používat osobní protichemické pomůcky-ochranou masku, vojsový ochranný plášť, protichemické přezůvky - slavné atomkecky a atombordel, později soupravu JP-75. Musel znát ochranné vlastnosti terénu, staveb a polních opevňovacích objektů, a hlavně jak jednotlivé prvky zeslabují účinek pronikavé radiace a ostatních ničivých faktorů. Navíc každý voják měl osobní dozimetr, který byl jednotkou vyhodnocován.

Zde bych chtěl uvést, že v šedesátých letech platilo opatření, že jednotka zasažená tak velkou dávkou ozáření, že její příslušníci nemohou přežít, se automaticky vyčleňovala z bojové sestavy a byla vržena do okamžitého útoku. Považovalo se za lepší nechat vojáky padnout v boji než je nechat zemřít pomalou a trýznivou nemocí z ozáření. V osmdesátých letech se o podobné možnosti mlčelo a mlžilo se.

C/ ochrana proti chemickým zbraním. Voják se musel naučit jak se jednotlivé látky projevují při vnímání vlastními smysly - jak jsou cítit, jakou vyvolávají chuť v ústech, jak na ně reagují oči. Učil se pochopit jak se projevují na terénu, na vegetaci na zvířatech.

a) Nejúčinnější jsou nervově paralyzující - pronikají do těla všemi způsoby a rychlost usmrcení je mimořádná. Je nutná ochrana celého povrchu těla, dýchacích cest. Pomoc je jediná, včas dodat do těla antidotum proti nervově paralytickým látkám. Buď laická injekční stříkačka a od roku 1982 pomocí autoinjektoru GAI. Jde o látku Atropin. Jed se vyhání jedem.

b) Všeobecně jedovaté -napadají tělo cestou dýchacích cest. Nasadit ochranou masku, vsunout do ní ampuli s protijedem z individuálního protichemického balíčku a pokud je to málo tak co nejdříve pomoci inhalací kyslíku - lékařská pomoc.

c) Zpuchýřující - opět vstupují do těla všemi cestami. Jejich účinnost je vysoká, způsobená poškození jsou devastující, poškození trvalá smrt velmi trýznivá. Ochrana jako u nervových látek, co nejrychleji provést odmoření zasažených částí těla. Oči a ústa propláchnout slabým roztokem jedlé sody. Při zasažení plic dodat kyslík bez přetlaku.

d) Dusivé - stačí ochrana pomocí masky, při nadýchání prodýchat kyslíkem bez tlaku. Pomocí čichacích ampulí z individuálního protichemického balíčku uvolnit křeče dýchacích cest.

e) Dráždivé -ochranná maska, vysokým tlakem vzduchu vyfoukat krystalky z oděvu.

f) Psychoaktivní - ochranné masky. Zasažené osoby izolovat, v případě potřeby do vyprchání účinků oddělit. Hrozí sebevraždy, napadání jiných vojáků a chování, které ohrožuje život zasažených a ostatních vojáků.

C/ ochrana proti bojovým biologickým prostředkům. Zde je jistou výhodou menší rychlost účinku. Jde o kouzlo inkubační doby. Ta je od 2 hodin u botulismu přes jeden den u antraxu a moru, dvou až tří dnů u mozkomíšních zánětů a vzhřivky až po 7 dnů u skvrnitého tyfu. Ochrana jako u všeobecně jedovatých látek, jinak očkování, karantény a jiná běžná lékařská opatření.

D/ prostředky protiradiační a protichemické ochrany.

Jako základ je potřeba považovat protichemické soupravy jednotlivce. Dříve to byl **vojsový ochranný plášť** doplněný **přezůvkami, rukavicemi a ochranou maskou M-3**. Později šlo o **jednorázovou soupravu JP-75 doplněnou maskou M-10**.

Dále pak o **Individuální protichemický balíček**, který umožnil odmoření nejnutnějších částí těla a výstroje. Dále obsahoval dýchací ampule s protijedy proti kyanovodíku, dráždivým látkám a uvolňujícími křečemi stažené dýchací cesty.

Univerzální odmořovací souprava sloužila pro odmoření oděvu, obuvi, zbraně a nejnutnějšího materiálu.

Osobní dozimetr - sloužil pro zjištění stupně ozáření vojáka radiací

Cistamin byl radioprotektivní látkou. Měl schopnost až o jeden stupeň snížit účinky ozáření vojáka. Tak se z předpokládané nemoci z ozáření třetího stupně stal stupeň druhý.

Později při výcviku osádek jednotek se voják setkal naučil se používat další prostředky.

SKOJ-58a - souprava pro kontrolu ozáření jednotlivce, vyhodnocovala osobní dozimetru

AS-67 - automatický signalizátor úrovně radiace, který měřil hodnotu dosažené dávky a po dosažení nastavené úrovně vyhlásil poplach

Radiometrický ochranný blok - je určen k ochraně osádek bojové techniky před tlakovou vlnou a radioaktivním zamořením. Automaticky zapíná zařízení pro utěsnění techniky a po dosažení nastavené úrovně radiace v R/s zapínal filtrační a ventilační zařízení.

Indikátor, rentgenometr a radiometr - měřily různé hodnoty radioaktivního záření a zamoření. Později byly nahrazeny **Intenzimetrem vzor 65**. Šlo o špičkový přístroj.

Chemický průkazník ze šedesátých let byl nahrazen **chemickým průkazníkem CHP-71**. Dokázaly indikovat i velmi slabé úrovně zamoření a hlavně ten druhý ohromil jednoduchostí a účinností i nové spojení v mezinárodních misích.

AOS -I, AOS-II a AOS-3 - tedy automobilní odmořovací souprava pro vozidla s kompresorem, bez kompresoru a na elektrický pohon. Šlo tedy o prostředky pro odmořování motorové techniky s kompresorem, bez kompresoru a pomocí elektricky poháněných čerpadel.

Dokonalý výcvik v používání tohoto materiálu byl opravdu prováděn a měl velkou vážnost. Opět to byla náročná a velmi proměnlivá součást výcviku vojáka.

7. Tělesná příprava.

Tvořila důležitou součást bojové přípravy. Měla zajistit další harmonickou vývoj a výchovu všech příslušníků ČSLA.

Měla se podílet na zvyšování:

- otužilosti, upevnění zdravotního stavu a zmužilosti vojáků
- fyzické výkonnosti vojáků
- rozvoji jejich volných vlastností
- psychické připravenosti a odolnosti
- pohybových dovedností a potřebných vojenských praktických návyků.

Předpokládalo se, že má vliv na upevňování zdraví, otužování organismu, poskytuje radost a osvěžení po náročné a namáhavé práci a účelně doplňuje osobní volno vojáků jako aktivní forma odpočinku.

Její řádné vedení mělo přímý vliv na přípravu vojáků pro vedení složité bojové činnosti a ke splnění stanovených norem.

Byla prováděna ve třech základních organizačních formách:

- ranní tělesné cvičení v délce 30 minut a to už 10 minut po budíčku za každého počasí, každý den mimo neděli nebo státní svátek. Zde se kladl důraz na otužování- kterému měla napomáhat ústroj stanovená podle počasí.
- zvláštní formy, což byl tělesný trénink za přesunu různých dopravních prostředcích, tělesná cvičení ve zvláštních podmínkách a tělovýchovné chvíle, které se provádí několikrát za týden různé době, a podle potřeby s využitím výstroje, výzbroje a bojové techniky
- sportovní činnost později nazývaná masová sportovní činnost, hlavně v době osobního volna a spíše necháno na aktivitě vojáků. Zpravidla to skončilo kopanou nebo nohejbalem.

Plánovala se a prováděla se podle těchto požadavků:

- vzájemná souvislost s úkoly bojové přípravy
- pravidelnost a soustavnost v průběhu výcvikového roku
- vzájemné spojení a působení jednotlivých organizačních forem
- tělesné zatížení rozdělit rovnoměrně a se stoupajícím trendem
- provedení podřídit stupni rozvoje fyzické výkonnosti a tělesné zdatnosti vojáků i jejich zdravotního stavu

Byly stanoveny tři varianty výstroje:

Výstroj číslo jedna: sportovní (trénérky, sportovní obuv, tílko, tepláková souprava a plavky), pro ranní tělesná cvičení, sportovní činnosti ve volném čase a při atletických soutěžích.

Výstroj číslo dvě: kalhoty, boty, bez čepice s obnaženou horní polovinou těla nebo v košili, pro ranní tělesná cvičení v polních podmínkách, při praktických cvičeních

Výstroj číslo tři: polní stejnokroj pro praktická cvičení, při tvrdé tělesné přípravě jako je překážková dráha, zrychlené přesuny, trénování s ručními granáty a při inspekčních kontrolách.

Co se cvičilo?

- pohybové a uvolňovací cviky, dřepy, výpady a silové cviky-shyby, kliky a podobně. V šedesátých letech také společné cviky jako vzpírání velkých břemen, přetahování a vzájemné transporty kolegů
- běhy a to člunkový běh, krátké 60 a 100 metrové sprinty a běhy vytrvalostní na 1,5, a 10 kilometrů, u speciálních jednotek i více.
- plavání a to v bazénech i přírodních nádržích a to jak v odlehčené výstroji – plavkách tak v polní výstroji za pomoci podpůrných prostředků - nácvik násilného překonání vodních překážek
- házení granátů na dálku a na cíl, z místa, v pohybu v kleče i v leže.
- sebeobrana a boj z blízka. To bylo složitější. Cvičil se boj zblízka pomocí úderů pažemi a kopů, s chvaty a úchopy. Dále se cvičil boj zblízka pomocí nože, ženijní lopatkou a holí.
- boj z blízka pomocí zbraně - šerm bodákem, údery pažbou i závěrem zbraně. Souběžně s výcvikem provádění ofenzivních postupů se cvičilo jak tyto aktivity odrážet a protivníka zneškodnit.
- překonávání překážek, což znamenalo trénovat přeskakování příkopů, překonávání stěn závěsem nebo tahem, šplhání na laně, tyčích a stromech.
- v šedesátých letech snad ještě v polovině sedmdesátých let se prováděl lyžařský výcvik.

Na co se cvičení zaměřovalo? Cvičení se zaměřovalo podle potřeby a šlo o rozvoj :

- pohybových, volných a speciálních vlastností
- rychlosti a rychlosti reakce
- rychlostní vytrvalosti
- obratnosti
- odvahy a rozhodnosti
- speciálních vlastností.

Kde se cvičilo?

- gymnastika se cvičila c v tělocvičnách a vhodném posádkovém cvičišti vybaveném potřebnými zařízeními
- překážkové dráhy modifikované podle druhu vojsk. Byly vybudovány překážkové dráhy pro:
  - všechny jednotky pozemních vojsk
  - pro tankové, automobilní a ženijní jednotky
  - pro jednotky letectva a vojsk protivzdušné obrany státu
  - pro jednotky Pohraniční stráže
  - pro speciální a výsadkové síly
- posádková cvičiště a stezky pro zrychlené přesuny
- vojenské lyžařské areály pro lyžařský výcvik
- plovárny a kryté bazény a otevřené vodní plochy pro výcvik v plavání

Z uvedeného výčtu je vidět že tělesná příprava pokud by byla vedena s plnou odpovědností by měla na formování fyzických schopností vojáka a jeho morálně volných vlastností významný vliv.

8. Spojovací příprava.

Spojení je základním prostředkem zabezpečení velení vojskům. Ztráta spojení znamená ztrátu velení a ztráta velení znamenala porážku a neúspěch v boji.

V šedesátých letech se voják-jednotlivec musel naučit povinnosti bojové chování spojky. Pokud byl předurčen pro vyšší stupeň, šlo o výcvik vojáka jako motocyklové spojky - kurýra. V polovině sedmdesátých let byl tento institut opuštěn a i když ve skladech nedotknutelných zásob zůstaly možná i tisíce motocyklů ČZ 175 a Jawa 250 v jednoduchých vojenských verzích. Tiše stály - nebyl na jejich použití nikdo cvičen. Pravděpodobně se v této fázi spoléhalo na vojáky ze zálohy.

Spojovací příprava byla v nové době vedena tak, aby voják zvládl základy radiofonického spojení a ovládl základní spojovací prostředky. Byla pro vojáky, kteří nebyli zařazeni přímo na funkce u spojovacího vojska a u spojovacích jednotek vševojskových útvarů pouze zaměstnáním informativním a vedla k tomu, aby dokázali ovládat vnitřní hovorová zařízení tanků, bojových vozidel pěchoty a obrněných transportérů. Na úrovni družstev pak museli zvládnout ovládání spojovacích prostředků krátkého dosahu. Pro zjednodušení je pak zajištěno to, že vojenský rádiový provoz je veden radiofonicky.

Do spojovací přípravy byl zahrnut i provoz po polních telefonních linkách a používání telefonních přístrojů ve stálých posádkách.

Dále vojáci byly povinni zvládnout hláskovací a kódovací tabulky

Velitelé družstev a střelci operátoři pak museli zvládnout v plném rozsahu provoz rádiových stanicí pro vnější spojení mezi sebou navzájem a s nadřízeným velitelem.

V období sledovaném tímto pojednáním se používaly tyto spojovací prostředky:

Hovorové zařízení R-124 které sloužilo pro dohovor mezi příslušníky osádky tanku

Rádiová stanice R-123 a R-123M sloužila v tancích T-55A a AM k vnějšímu spojení, modernizovaný typ pak v tancích T-72 pro spojení mezi tanky na úrovni četa a v rotě.

Rádiová stanice R-113 radiostanice obrněných transportérů

Rádiové stanice pro spojení na úrovni jednotek rota, baterie

R105d 36,0-46,1 MHz pěchota a sesedlé motostřelecké jednotky

R108d 28,0-36,5 MHz dělostřelectvo

R109d 21,5-28,5 MHz protivzdušná obrana

R114d 20,0-26,0 MHz tankové jednotky-velitelské tanky

Radiostanice R-105D, R-108D, R-109D byly zkonstruovány v padesátých letech v Sovětském svazu a používaly se ke komunikaci od úrovně divize až po rotu. Zajímavostí je, že radiostanice této řady sloužily u naší armády až do 2. poloviny devadesátých let i přes svou značnou zastaralost. V průběhu více jak čtyřicetileté služby těchto radiostanic u nás, bylo v SSSR zkonstruováno několik dalších, modernějších typů jako např. řada R-105M již na bázi tranzistorů, či ještě modernější R-107. Žádný s těchto typů však do naší armády zaveden nebyl, především z finančních důvodů. Radiostanice R-105D, R-108D, R-109D byly v podstatě identické typy lišící se jen frekvenčním rozsahem (R-109D 21.5-28.5MHz, R-108D 28-36.5MHz, R-105D 36-46.1MHz.) Velkým nedostatkem byla značná hmotnost kompletu, která dosahovala až 20 Kg, což kladlo značné nároky na fyzickou kondici radisty. V praxi se proto častěji používaly na vozidlech. Z tohoto důvodu byl již v základním kompletu obsažen vozidlový držák antény s přípojným kabelem. Napájení obstarávaly dva olověné akumulátory každý o napětí 2,4 V. Vysílací výkon radiostanice byl 1,2W. Provoz výhradně simplexní telefonii. Veškerý tento materiál se vyznačoval velmi solidní odolností mechanickou a mimořádnou spolehlivostí. Na závadu byl pouze fakt že tyto radiostanice byly dost rozměrné těžké.

Zvláště radiostanice R.105D byla mimořádné zařízení. Bylo ji možno mimo normální spojení používat i jako retranslační zařízení a někdy bylo možno ji umístit na vyvýšené místo a ovládat ji dálkově pomocí polního telefonu. O její odolnosti svědčí i to, že jsem viděl jak spadla za jízdy z vozidla T-148 a jiná Tatra ji přejela všemi koly. I přes tento deformační počinec si radiostanice zachovala funkčnost.

Rádiové stanice pro spojení na úrovni družstvo-četa a mezi veliteli četa a velitelem roty

RF-11

RF-10

RF 11 M/2 je jednoduchá, polní radiostanice krátkého dosahu vyráběná v 60. letech. Její konstrukce vychází z německé radiostanice KIFuSpr (Klein-Funk-Sprechgerät) vyráběné během 2. světové války. Komplet obsahuje dvě základní jednotky: vlastní radiostanici a oddělený napájecí zdroj, obojí nesené na opasku radiooperátora. Model RF 11 M/2 byl pozdější verzí stanice RF 11 a RF 11 M, které jsou vzhledově identické, ale pracují ve frekvenčním rozsahu 23 - 28 Mhz. Stanice RF 11 M/2 pracuje narozdíl od svých předchůdkyň na frekvenčním rozsahu 48,5 - 51,5 Mhz. Při kanálové rozteči 150 khz má tak uživatel k dispozici celkem 21 kanálů. Vysílací výkon je minimálně 30 mW. Napájecí zdroj má napětí 1,5 V. Stanice byla nahrazena v sedmdesátých letech radiostanicí RF 10.

RF 10 byla vyvinuta na přelomu 60. a 70. let pod názvem TAKT 1 pro spojení na úrovni četa - rota a poté zavedena do výzbroje naší armády. Její výroba pokračovala až do poloviny osmdesátých let. Celkem bylo vyrobeno 30 000 kusů. Stanice má 400 kanálů nastavovaných třemi přepínači. Kanálová rozteč činí 25 khz a frekvenční rozsah 44 - 54 Mhz. Jmenovitý výkon vysílače je 1 W. Je napájena suchým článkem o napětí 6 V. S prutovými anténami v středně zvlněném a zalesněném terénu je možno dosáhnout spojení až na 5 Km. Komplet radiostanice též obsahuje závěsnou drátovou anténu a směrovou dlouho drátovou anténu, která je určena pro dálková spojení. RF 10 byla nahrazena v devadesátých letech univerzální radiostanicí RF 13 Radmila, ale to už je mimo rámec tohoto pojednání.

9. Vojenská topografie.

Cílem všech zaměstnání v tomto předmětu je naučit vojáky pohybovat se s jistotou a bez obav v neznámém terénu, správně hodnotit a účelně využívat vlastností terénu pro plnění bojových úkolů. Voják při svém pohybu v terénu a při plnění úkolů v boji je musí umět správně pojmenovat, vyhledat a využít.

Terénem pak nazýváme zemský povrch tvořený terénními tvary a terénními předměty.

Terénní tvary jsou prvky vytvořené přírodou.

Jsou jednak vhloubené a pak se hodí k ukrytí techniky a živé síly před pozorováním a palbou, pro skrytý postup a přirozené maskování.

Dále pak jsou vyvýšené a pak se hodí pro zřizování pozorovatelů a stanovišť pro řízení palby.

Terénní předměty jsou pak vytvořené lidskou činností a nebo různými typy porostu. Jde o mosty, kamenolomy, terénní úpravy při výstavbě cest a jiných komunikací, osamělé budovy a osady či městské konglomerace.

Voják musel vědět a hlavně si pamatovat **že z hlediska pokrytosti se terén dělí na :**

- otevřený, tedy bez porostu malým množstvím terénních předmětů. Je zde dobrá viditelnost, špatně se zde maskuje, ochrana proti jaderním zbraním je velmi obtížná. Vyžaduje náročné ženíjní úpravy a maskovací práce
- polozakrytý, tedy zakrytý z poloviny a je dobře průchodný. Neomezuje vedení paleb. Je zde velké množství orientačních bodů a to ulehčuje pohyb, pozorování orientaci.
- zakrytý, tedy je hustě porostlý a je v něm hodně překážek. Hodí se pro obranu i útok. Umožňuje skrytý pohyb a přiblížení k nepříteli. Voják se v tomto terénu musí chovat velmi obezřetně.

Dále pak musel vědět že podle členitosti se dělí na rovinatý, zvlněný, kopcovitý, horský a vysokohorský a seto i důsledky které to pro boj může mít.

Co se musel voják naučit:

A. Orientovat se v terénu, což znamenalo určit světové strany- pomocí přírodních jevů, podle hodin a slunce, podle hodin a měsíce a podle některých typů lidských staveb-kostelů, včelínů, vinogradů a podobně

B. Určení vlastního stanoviště vzhledem k okolním terénním tvarům a předmětům a vzhledem k rozmístění vlastních jednotek a jednotek nepřítel. Zpravidla to záviselo na udání vzdálenosti a směru k alespoň třem ale lépe čtyřem orientačním bodům - terénním předmětům na horizontě. Je to zvláštní úloha jejíž řešení je ukryto ve zjišťování směrů a vzdáleností, dobré paměti a v neposlední řadě i v dobré práci s mapou a buzolou. Tyto prostředky se měl naučit ovládat každý voják a bylo nutné aby se to naučil dobře. Mohl na tom záviset jeho život v případném boji.

C. Orientace za přesunu, což představovalo zvládnutí pohybu v terénu podle mapy nebo a to bylo náročnější podle azimutů a dodaného náčrtu. To nebylo jednoduché a hodně lidí se při tom dokázalo ztratit. Ale pokud se to zvládlo na potřebné úrovni, bylo to velmi dobré. Práce s mapou byla jednodušší ale na druhou stranu vyžadovala schopnost ji číst.

Mapa je zmenšený obraz zemského povrchu v stanoveném měřítku a zakreslený pomocí smluvenými značkami, které zachycují jednotlivé terénní tvary předmětů. Reliéf povrchu je zakreslen pomocí vrstevnic.

Určení vlastního stanoviště je poměrně jednoduché a horní okraj mapy je vždy ten severní. V mapě je možno se najít přesností na jeden metr.

D. Tvorba bojových grafických dokumentů. Voják po základním výcviku pokud byl dobře učen a měl zájem dokázal zpracovávat základní grafické dokumenty. Šlo o :

- situační náčrty – například náčrt dosaženého postavení a okolního terénu, pozorovatelů a pozorovaných sektorů
- schéma prostorů a schéma ta bojové situace
- náčrty pochodových os - pro pátrače, bojové průzkumné hlídky, boční pochodové záštity a podobně

V dalším výcviku už jako starší vojáci či poddůstojníci pak zvládali i bojová schémata rozmístění družstev a čet v obraně, náčrty plánu boje při útoku, palebná schémata zbraní a celých malých jednotek.

Zde se konečně můžeme odpoutat od věcí velmi důležitých, ale pro bojové nasazení vojáka ne nosných. Tím co vojáka mělo naučit jak se chovat v boji, přežít na bojišti a splnit bojový úkol byla

10. Taktická příprava

A tak jsme trochu oklikou dostali až sem. Zde se budu věnovat tématu **Taktická nebo takticko - bojová příprava vojáka jako jednotlivce**. Tuto řešilo několik předpisů podle zaměření, ale rozhodující byl služební předpis **Vševojsk 51-7**. Já osobně jsem byl cvičen i podle předpisu **Pěch-III-6**, který řešil otázky boje z blízka, zabíjení v léčkách, likvidace jednotlivých protivníků, šerm bodákem - ten předpis pocházel ještě z padesátých let - ale byl pořád dobrý.

Voják jako jednotlivec měl být a snad i byl vycvičen v těchto vojenských dovednostech:

A. Voják jako spojka.

Tuto činnost voják vykonával pouze tehdy, pokud byl zakázán provoz po rádiových sítích a nebylo vybudované polní linkové vedení. Voják pak přenášel ústní nebo písemný rozkaz. Pokud se tak dělo, byl povinen se ho naučit z paměti s důrazem na hlavní body, časové a prostorové údaje.

Bylo vyžadováno aby:

- znal obsah hlášení, rozkazu či jiné zprávy,
- kam kdy a komu musí být předány,
- pokud šlo o písemný dokument musel ho u sebe uschovat tak aby ho neztratil
- v případě hrozícího zajetí písemný dokument zničit a zahájit boj - šlo o varování vlastních vojáků o tom, že se něco děje.
- zprávu doručit a nechat si potvrdit její převzetí
- po splnění úkolu se vrátit k mateřské jednotce a podat odesílateli hlášení o splnění úkolu a případně předat odpověď a podat zprávu o všem co viděl cestou.

Úkol se plnil buď pěšky nebo na motocyklu, takzvaná motospojka.

B. Voják jako pozorovatel.

Zvláštní činnost, kdy voják ve stanoveném prostoru měl vyhledat správné místo, odkud měl zajištěn výhled a výstřel, bylo ho možno jednoduše adaptovat do podoby úkrytu odolného palbě lehkých zbraní a odtud mě za povinnost pomocí vlastních očí a optických pomůcek bedlivě pozorovat stanovený úsek terénu nebo lépe protivníkových postavení a **měl vyhledávat tyto cíle:**

- rozmístění předního okraje protivníkových postavení, prostory jeho bojového zajištění, rozmístění těžkých pěchotních zbraní a posilových prostředků a obrněných vozidel
- místa styku jednotlivých jednotek, rozmístění velitelských stanovišť a polních opevňovacích objektů
- zvláště pečlivě si musel všimnout možných stanovišť nepřátelských pozorovatelů a odstřelovačů
- o všem co viděl vedl záznamy kdy viděné objekty určoval podle pozorovacích bodů - terénních nezničitelných objektů a času.

Zde voják využil návyky a znalosti z ženijní přípravy - vybudování úkrytu a jeho maskování, z topografické a střelecké přípravy pak odhady směrů a vzdáleností pomocí orientačních bodů a vytvoření bojového grafického dokumentu - náčrtu pozorovaného úseku terénu a zakreslování z pozorovaných jevů, objektů situací. Hlavně však musel správně vyhodnotit terén určený pro vybudování pozorovatelny, aby zvolil vhodné místo. To byla malá věda ale řešitelná - v keřích, vedle pařezů, kamenů, zbytků zdí, těsně za vrcholkem vyvýšenin a podobně.

Voják se musel naučit i správné metodice propátrávání svěřeného sektoru. Nečastěji se to provádělo postupným pozorováním bližšího pásma zprava doleva, potom se vrátit pohledem na pravou stranu sektoru a stejným způsobem prohlédnout střední pásmo a stejným způsobem prohlédnout vzdálené pásmo. Při přenesení pohledu do blízkého pásma pak rychle prohlédnout místa kterým je třeba věnovat zvláštní pozornost.

Pozorovatel pak vedl tyto dokumenty:

Náčrt pozorování - již zmíněný bojový grafický dokument

Deník pozorování - sešit pro zapisování pozorovaných skutečností a časů jejich pozorování.

Nebylo-li stanoveno jinak, tak tento voják měl za povinnost pozorovat i vzdušný prostor, ve stanoveném sektoru.

Vzdušný pozorovatel byl pozorovatel umístěný na pozorovatelnu s kruhovým výhledem. Měl za povinnost sledovat vzdušný prostor a vyhledávat prolétající nebo útočící vrtulníky nebo letadla. Měl za úkol i sledovat příznaky použití chemických zbraní a případné znaky použití jaderných zbraní.

Vedl tyto dokumenty:

Náčrt pozorování - kruhové pokrytí s potřebnými orientačními body a zároveň s výškovým směrem. Pro usnadnění zápisu i vyhlášení poplachu se používal pomyslný stranový kříž.

Deník pozorování

Dále musel velmi dobře ovládat způsoby vyhlášení poplachů - návyky z OPZHN. Pro vyhlášení vzdušného poplachu byl vybaven potřebnými spojovacími a signalizačními prostředky. Zde se projevila práce pořadové přípravy a OPZHN.

Pozorovatel se určoval i za přesunu pěšky nebo při přesunu na vozidlech. Zde se neurčovaly ani hranice pozorovacího sektoru, ani orientační body. Hlášení dával ihned veliteli aby nedošlo k prodlevě a nebylo možné překvapivé napadení protivníkem.

C. Voják jako pátrač.

Pátrání bylo považováno za druhý nejčastější používaný způsob průzkumu a zdroj zpráv o nepříteli a terénu. Provádělo se zejména v prostorech kde nebylo možné statické pozorování z pozorovatelný, a za pohybu jednotky z vozidla nebo tvaru.

Pátrač byl pohybující se průzkumník, který ve spolupráci s vedoucím pátračem prováděl průzkum pochodové osy kolony vlastní techniky neznámým terénem. Vypadalo to asi takto - před kolonou bojové techniky jel předvoj v síle stanovené velitelem přesunujícího se útvaru, zpravidla četa. Ta plnila úkol čelní, boční pochodové záštity nebo průzkumné skupiny v zájmovém prostoru, např. v mezilehlém pásmu. Ta vysílala pátrací vozidlo a před vozidlem se pohybovali dva pátrači. Jejich úkol byl složitý a do jisté míry i krajně rizikový:

Postupovat v určeném směru (nebo po stanovené pochodové ose), pátrat po nepříteli a tak zajišťovat za ním pochoduující jednotku před neočekávaným napadením. K tomu pak musel pátrač

- zjišťovat kvalitu komunikací, únosnost mostů a zda nejsou připraveny k demolici
- zjišťovat zda nejsou komunikace zaminovány a pokud ano jak a jakými ženíjnými prostředky
- při průchodu lesem propátrat jeho okraje a zjistit případnou přítomnost protivníka
- při průchodu osadou zjistit její možné obsazení protivníkem, její ženíjní poškození, průchodnost křižovatek.

Pátrači se určovali dva, a jeden byl určen do postu vedoucího pátrače. Postupovali navzájem se kryjíc ve stanovené vzdálenosti před pátracím vozidlem. Vzdálenost byla odvislá od členitosti pokrytosti terénu, počasí a denní doby. Neměla přesáhnout 300 až 400 metrů.

Pátrači navzájem a pátrači s pátracím vozidlem celou dobu museli dokonale spolupracovat, kryt jeden druhého a vytrvat v maximální ostražitosti. Museli být připraveni kdykoliv bojovat a včas ustoupit. Po celou dobu museli udržovat spojení a jejich hlavní povinností bylo přežít tak dlouho aby dokázali dát zprávu o napadení. Uznejte sami, že to zvládne jen voják zkušený a takto cvičení byli aspoň předpokládám příslušníci průzkumných čet a rot vševojskových pluků. Já to absolvoval komplexně a byl to prima nářez.

Jako zvláštní způsob pátrání se používalo pátrání z vozidla. Zde se pátrací vozidlo pohybovalo po stanovené pochodové ose nebo ve stanoveném směru a na místech určených velitelem vozidla zastavilo a jeho osádka i vezená pěchota pozorovali okolí. V okamžiku zastavení vysedla dvojice pátračů provedla pečlivý ale rychlý průzkum okolí do stanovené vzdálenosti. Poté se vrátila do vozidla, předal informace vozidlo pokračovalo dál do další zastávky.

C. Voják v útoku.

V ČSLA byl útok považován za hlavní druh boje. Byl totiž jediný způsobem jak dosáhnout vítězství nad protivníkem. Proto se považovalo za nezbytné, aby každý voják byl připraven tak, aby dokázal útočit s plným nasazením a aby dokázal rozhodnou ztečí a palbou (granáty) ničit bránícího se nepřítele. Zde je na místě jedna definice:

Zteč je prudký a nepřetržitý pohyb útočících jednotek proti nepříteli v jednotě s palbou pěchoty, bojových vozidel a tanků za podpory ostatních zbraní. Jejím cílem je zničit nebo zajmout živou sílu nepřítele a zmocnit se jeho zbraní.

Pokud se nad ní zamyslíte je vám jasné, že je to nejnáročnější činnost vojáka, kterou kdy může podstoupit. Voják byl připravován na útočný boj buď z východiště k útoku - hlavně v šedesátých letech a nebo z chodu což byl preferovaný boj v době, kdy naše pěchota byla plně vybavena OT a BVP. Podíváme se na obojí způsob.

V obou případech musel být voják cestou velitele družstva nebo čety seznámen sedmerem útoku a nepřátelskými ohnisky odporu na směru svého postupu a způsobem jejich ničení. Co to všechno obnášelo?

C1. Při útoku z východiště k útoku - zpravidla ze zaujaté obrany ale nebylo to pravidlo. Zde musel udělat tyto kroky:

- připravil si vlastní stanoviště - šlo o jeho vlastní krytí proti pozorování a palbě. Buď ho vybudoval nebo si ho upravil a zamaskoval,
- připravil si zbraň ke střelbě na pozemní i vzdušné cíle, překontroloval si munici, ruční granáty a ostatní nesený materiál,
- upravil si vstroj a zkontroloval zdravotnický materiál. Při nedostatcích řešil s velitelem nápravu

C2. Na povel „Na zteč – připravit!“ provedl:

- opakoval povel, tím dal najevo že ho slyšel a začíná ho plnit

- nabil zbraň plným zásobníkem, pásem, ostrou střelou a zajistil ji
- upravil si na těle výstroj tak, aby mu nebránila v pohybu a
- ženijní lopatku si umístil za opasek tak, aby mu její čepel kryla alespoň trochu břicho
- ochranou masku si dal do pohotovostní polohy a překontroloval její stav
- nasadil bodák a uchopil zbraň do nosné ruky
- zaujal takovou polohu, aby mohl kdykoliv vyrazit na zteč
- hlásil veliteli družstva připravenost na zteč

C3. Na povel „ Na zteč - vpřed!“

- **vyrázel ze stanoviště, vyskočil ze zákopu a nebo sesedl z vozidla** a vyrážel v před stanoveným směrem. **Zde vidíte, že od tohoto momentu se stírá rozdíl mezi ztečí z přímého dotyku a z chodu. Vše co jsem popsal výše dělal voják i při útoku z chodu ve vyčkávacím postavení i několik desítek kilometrů od předního okraje a poslední úkony ve vozidle- OT či BVP před sesednutím. V šedesátých letech to provedl i tehdy byl-li vezen jako tankový výsadek.** Tolik na vysvětlení a budeme pokračovat.

- při pohybu vpřed voják držel zbraň-samopal oběma rukama, bodák na úrovni brady, tak aby směřoval na střed jeho těla. Kulometník držel obdobně kulomet. Pancéřovník v šedesátých letech měl zbraň přes rameno.
- Střelci z těžkých kulometů a tarasnic běželi či šli v druhé vlně a ve dvojicích táhli své těžké zbraně na kolečkách, v zimě na sněhu na lyžinách. Nosiči munice pro těžké zbraně běželi v třetí vlně, skrytě a ve dvojicích nesli speciální nosítka pro přepravu munice. Při svém pohybu byly připraveni kdykoliv palbou osobních zbraní krýt své zbraně a střelce z nich.
- Střelci s granátometů AGS 17 se přesunovali s pomocníky v sestavě nebo tam kde určil velitel. Jejich palba přímá nebo horní skupinou úhlů pomáhala pěchotě ničit živou sílu i lehce obrněné cíle. Střelec z pancéřovky JP-75 ji měl na univerzálním popruhu zbraně a použil ji buď samostatně pokud našel v hodný cíl nebo na pokyn velitele.
- v pohybu sledoval prostor protivníka a vše zjištěné hlásil veliteli družstva
- ze stanoviště či vozidla vyrážel ostrým během a přecházel do rychlé chůze. Pokud to vyžadovalo působení protivníka tak přískoky nebo plížením-plazením. Ale vždy vpřed.
- sledoval sousedy, udržoval stanovené rozestupy a vzdálenosti a sledoval signály velitele
- na zjištěné cíle vedl palbu z chodu nebo krátkých zastávek. Střelci ze samopalů krátkými dávkami v chůzi a mířeně, kulometčíci buď dávkou ve směru cíle v chůzi nebo cíleně z krátké zastávky. Střelci z těžkých kulometů, pancéřovek a tarasnic ze zastávek a vždy mířeně.
- je-li potřeba překonat průchod v zátarasech či minových polích běžel po své straně průchodu a byl připraven vést palbu na stanovený úsek bojiště
- po přiblížení se k nepříteli na povel „**Granáty**“! odhodil na protivníkově postavení útočný ruční granát, přecházel do rychlého běhu a v době explozí granátů si kryl hlavu předloktím o které si opřel pokud to šlo zbraň
- při průniku do postavení nepřítel se dostal do boje zblízka kdy měl zúročit to, co se naučil v tělesné přípravě - šerm bodákem, údery pažbou a závěrem zbraně, ženijní lopatkou. Nebylo-li zbytků tak i holýma rukama. V okopech směle používal ruční granáty
- při průniku do hloubky obrany nepřítel pokračoval v ničení cílů zjištěných jím samým a podle pokynů velitele pomáhal ničit cíle svým spolubojovníkům

Při této činnosti byl trvale připraven reagovat na použití zbraní hromadného ničení protivníkem a byl připraven kdykoliv na rozkaz provést potřebná odmořovací a ochranná opatření.

Tímto zaměstnáním prošel každý voják v základním a zdokonalovacím výcviku. Byla to ostrá a hodně nervosní zaměstnání. Voják byl vybaven jako do boje. Nafasoval a napáskoval cvičnou municí, dýmové granáty. A do zblbnutí opakoval jednotlivé kroky bojového chování. Musel se naučit překonávat zátarasy všeho druhu a pokud byl výcvik na úrovni byl uvykán na palbu protivníka pomocí imitace hluku boje - na to sloužila potřebná pyrotechnika. A to se cvičilo tak dlouho než byl instruktor či velitel spokojen.

Zažil jsem hodně základních vojenských základních výcviků a cvičení a spíše mi to připadalo, že se to moc vážně nebralo. Ale viděl jsem i obrácené situace a potom vojáci vypadali poměrně bojeschopně. Celé to mělo být doplněno podpůrnou palbou BVP a OT a voják měl být schopen akceptovat, že v případě této činnosti naostro může být raněn nebo i zabit. Bohužel v ČSLA se na tento stupeň psychologické přípravu nedbalo - aby náhodou voják nedostal strach z toho, že je voják. Při spojeneckých cvičeních se často používala při útočném boji i střelba ostrou municí na připravené cíle - pěchotní, dělostřeleckou i leteckou. To vedlo k vyšší míře vycvičenosti vojáků.

D. Voják v obraně.

Cílem obrany je zničit útočícího nepřítele nebo mu způsobit takové ztráty, aby ho to donutilo útok zastavit a vrátit se zpět do vlastních výchozích postavení. Toho se dosahovalo souborem několika činností, které voják musel zvládnout. V první řadě šlo o účinnou palbu, ženijní budování terénu, organizování proti zteči a budováním zátarasů.

Voják musel vědět a akceptovat, že i když nebojuje sám ale v rámci svého družstva a jeho boj podporují těžké zbraně a bojová vozidla, je to nakonec on, kdo musí vytrvat ve svém postavení a bojovat i za cenu, že mu hrozí o dočasné obklíčení. Musel vědět, že to co on a jeho strana dokáže při vlastním útoku způsobit nepříteli čeká i jeho, pokud se role obrátí.

D1. Zaujetí obrany v dotyku s nepřítelem zpravidla následovalo po odražené vlastnímu útoku, po jeho zastavení v hloubi nepřátelské obrany nebo pokud naše jednotky ustupovaly a našla se možnost zastavit a do obrany přejít. Bylo složité v tom, že voják se musel rozhodovat do konsolidace postavení jednotek sám. Sám si našel postavení, kde byl kryt před pozorováním a palbou nepřítele a zároveň si musel udržet přehled o bojišti ve svém okolí a možnost vést mířenou palbu na cíle které objevil. Jakmile to situace dovolila, upravil si své místo do podoby okopu a zamaskoval se.

Toto však musel udělat tak, aby nenarušil bojovou sestavu družstva a aby neohrožoval vlastní voláky palbou a by sám takovou palbou nebyl ohrožen.

Určil-li mu postavení velitel, tak bez rozkazu toto postavení nesměl opustit. Okop se buduje vždy i když nebyl ohrožen palbou.

D2. Zaujetí obrany mimo dotyk s nepřítelem bylo jiné. Každému vojákovi určil postavení velitel, stejně jako úkoly při jejím budování. Někdy dokonce byla už částečně vybudována a šlo jen o dokončovací práce. Celá obrana se co nejlépe ženijně budovala, maskovala a opatřovala zátarasy všeho druhu. Voják musel vědět, že čím lépe obranu vybuduje, tím větší šanci má na přežití.

D3. Palebné úkoly v obraně vypadaly takto:

Voják střele ze samopalu měl určen směr palby ohraničený vlastním stanovištěm a dvěma orientačními body a vedlejší směr palby a úsek soustředěné palby.

Voják střelec z jakékoliv těžké zbraně měl přidělen palebný sektor. Dále pak doplňkový palebný sektor a úsek soustředěné palby.

Kulometry a granátomety se umísťovaly i do takzvaných léček pro vedení nástražných paleb.

Tarasnice a pancéřovky se umísťovaly do sestav a pokud bylo možno tak i do prostorů nejvíce ohrožených průnikem tanků a obrněné techniky.

Odstřelovači si sami volili postavení tak aby mohli likvidovat nepřátelské velitele, obsluhy kulometů a těžkých zbraní nepřítele. Byla jim dána volnost volby.

Pro palbu za snížené viditelnosti se prováděla příprava za viditelnosti normální. Zbraně se zastřelovaly do určených směrů a prostorů a pomocí různých improvizací se potom dali do těchto směrů nastavit a pálit.

D4. Odražení nepřátelské zteče. Na povel velitelů vojáci zahajovali palbu na co možná největší vzdálenost, kdy byl možná mířená střelba. Cíle ničí tak, aby první byly ničeny ty více nebezpečné. Například kulometčíci, pancéřovníci a velitelé pokud je lze rozeznat. Palba se vedla až do odvolání nebo do zničení cílů.

Těžké zbraně vedli palbu podle stejných zásad, odstřelovači podle vlastní úvahy. Palubní zbraně OT, BVP a přidělených tanků podle rozkazů a pokud bylo třeba i podle vlastního vyhodnocování situace.

Zbraně v léčkách podle vlastního uvážení.

Pokud nepřítel dorazil na čáru dopadu ručních granátů tedy 30 až 40 metrů, byl ničen obrannými ručními granáty. Pokud pronikl do postavení – okopů byl ničen v boji zblízka.

D5. Při průniku nepřítele do hloubky naší obrany, vojáci na povel či z vlastního rozhodnutí, zahájili boční palby. Pokud to bylo nutné, zaujímali záložní postavení a pokračovali v boji. Svě postavení nadále úporně bránili.

D6. Po odražení nepřátelské zteče voják ošetřil svá případná zranění, poskytl první pomoc spolubojovníkům a těm kteří ji potřebovali, včetně raněným zajatcům. Dále pak ohlásil veliteli spotřebu nábojů, ručních granátů a jiné munice - těžké zbraně. Potom se vrátil do svého postavení, provedl jeho obnovu a čekal na další pokyny.

Toto zaměstnání bylo fyzicky stejně náročné jako výcvik v útočném boji. Bylo totiž doplněno o faktické vybudování postavení vojáka jako jednotlivce o pokud to u útvarů brali vážně tak to

znamenal vykopat ve finále okop pro stojícího střelce postupně přes okop pro ležícího a klečícího střelce. Samotný výcvik pozůstával ze získání schopnosti mířené palby na pohyblivé cíle, házení ručních granátů na cíl, nácviky soustředěné palby na jednotlivé signály. Dále pak chování při dělostřeleckém přepadu, leteckém napadení, předávání signálů a podnikání protiztečí. Nedílnou součástí pak bylo budování záložních postavení a jejich zaujímání ne stanovený signál. Při nácviku obrany se pak také nacvičovalo budování zátarasů a to ježků rohatek, nízkých a kombinovaných zátarasů, souběžně se ženijní přípravou. Zažil jsem na vlastní kůži a viděl na dvou cvičeních u pokládání Bruno válců což je zatarasovací lahůdka. Dneska už není moc lidí co by věděli o co jde.

E.Zvláštní druhy boje.

Nejde ani tak o zvláštní druhy boje jako spíše působení vojáka v boji proti cílům, které jsou dnes už běžné a jsou na ničení velmi náročné. A to jak složitostí zbraní použitých na jejich ničení tak i tím že je zapotřebí vysoké vycvičenosti a psychické odolnosti.

E1. Boj s obrněnou technikou nepřítele.

Jde o tanky, obrněné transportéry, bojová vozidla pěchoty a jiné zbraňové systémy podobného konstrukčního provedení a bojového použití.

Boj s nimi je těžký. Jsou odolné proti účinkům pěchotních zbraní a moderní prostředky odolávají i zásahům těžkých pěchotních zbraní- pancéřovek, tarasnic a těžkých kulometů. Při útoku nepřítele se na naši obranu mohli valit vlny OT a BVP podporovaných tanky a samohybnými děly a minomety. Naše obrana se s nimi mohla vypořádat pomocí:

- protitankových paleb hlavnového dělostřelectva
- palby vlastních tanků
- palba protitankových řízených střel přenosných i mobilních
- palba odpalovacích zařízení PTRS bojových vozidel pěchoty a jejich kanón 73 nebo 23 milimetrů

Samotná pěchota se musela obejít se zbraněmi které si nesla nebo táhla s sebou.

V průběhu doby šlo o:

pancéřovku vzor 27, později RPG-7 a nakonec JP-75

tarasnici vzor 21,

Granátomet AGS-1.

Předpis Vševojsk. 51-7 řešil a bylo pomocí imitací cvičeno ničení obrněné techniky pomocí zápalných lahví - sice primitivní ale pořád velmi účinné. Dále pak přímo citoval možnost svazku granátů ale bez návaznosti na to jakých a jak by měli být svázané. Nikdy jsem to neviděl na vlastní oči pokud pominu to, co jsem viděl u Sovětů jako zkušenosti z II.SV.

Naše armáda pokud vím nikdy v době zde sledované samostatný roční protitankový granát neměla. Způsoby výcviku byly stejné:

-okop a v něm je voják. Využívá slepý úhel tanku, a hází RG či svazek pod pás. Zalehne na dno okopu a po výbuchu se okamžitě po čtyřech přemístí cca 10 metrů stranou. Pokud tak pokračoval v jízdě měl druhý útok provést na jeho zadní část poté, co překonal zákop.

-zápalná láhev se házela na zadní část tanku tedy motorový prostor v okamžiku kdy to bylo možné.

-viděl jsem výcvik, který vyžadoval mimořádně silné nervy. Pokud voják neměl možnost ukrytí v zákopu, nechal tank přijet blíž a s využitím jeho slepého úhlu se jím nechá přejet ležíc mezi pásy. Pak vstal a útočil na zadní část vozidla.

-jako další jsem viděl u průzkumného praporu situaci, kdy voják seskočil z okna v první patře výcvikové budovy na pancíř pod ním jedoucího tanku, a oslepil jeho posádku pomocí cely. Poté co posádka musela otevřít poklop, vhodil granát dovnitř bojového prostoru tanku.

Poslední dva způsoby jsou dnes už asi nereálné, ale tehdy se používali. Dnes by to byl anachronismus ale v nouzi nejvyšší, kdoví.

E2. Boj s letadly a vrtulníky nepřítele.

Celkově se domnívám, že tato otázka byla v ČSLA vyřešena jen povrchně a velmi nedostatečně.

Předpokládalo se cvičilo se ostřelování vzdušných cílů palbou pěchotních zbraní salvami a hromadnou palbou.

Kulomety KPVT z OT 64 SKOT se na to moc nehodily ale používali se. Rychlopalný kanón BVP-2 na to byl přímo uzpůsoben. První organické prvky prostředků vojenské protivzdušné obrany byly od začátku osmdesátých let na stupni prapor. Takže je to mimo okruh tohoto pojednání. Šlo o ruční PL střely typu S-2 u protiletadlové čtyři.

Na vzdušné cíle se vedla palba ze samopalů, kulometů po potřebné úpravě. Na vrtulníky ve visu a v pomalém letu se střílelo i pomocí RPG-7.

Tento výcvik byl velmi povrchní, opomínaný a ČSLA se tvářila tak, jako by ani nebyl potřeba.

Tolik co jsem schopen napsat k přípravě vojáka ČSLA k boji. Každý způsob bojového použití vojáka předpokládal jeho vysoký morální stav, odhodlanost, osobní statečnost a opravdu poctivý výcvik. Například boj zblízka, šerm bodákem, tichá likvidace protivníka se u normálních vojsk cvičila jen náznakově. Použití ostré munice bylo naprosto výjimečné - vždy panoval strach z toho co by se stalo kdyby došlo ke zranění nebo úmrtí vojáka. Zažil jsem osobně několik vážných poškození zdraví a dvakrát i usmrcení vojáka a vždy to byl podloženo až hysterickou reakcí nadřízených, hraničící s předáváním prokurátorovi, degradací, přemísťováním do jiných posádek, vyhazování z funkcí, prostě vojenské špičky odmítali akceptovat, že v armádách na celém světě se to může stát a také se to stává. Nikoho to nemrzí víc než samotnou armádu ale za socialismu jsme obětovali kvalitu výcviku a tím bojeschopnost bezpečnosti a klidu.

Mimo vše co jsem zde uvedl se musel voják seznámit i se spoustou dalších věcí. Zde se omezím pouze na jejich vyjmenování:

- zásady proviantního zabezpečení
- základy výstrojního zabezpečení
- základy strážní a posádkové služby
- studium a přezkušování ze základních řádů Ř-1 Řád vnitřní služby, Ř-2 Řád posádkové a strážní služby, Ř-1 Kázeňský řád a Zákl. -1-4 Cvičební řád zbrojených sil
- tankové a automobilní zabezpečení, parková služba, zásady ošetřování a údržby techniky
- základní informace o cizích armádách. Zde myšleno armády NATO, specificky armády NSR, USA, Francie a Velké Británie.

Toto všechno tedy musel voják v nějaké podobě obsáhnout. Nevím jaká byla kvalita v jednotlivých posádkách. U divizí prvního sledu to asi mělo svoji úroveň, jinak popravdě řečeno nevím. Na zvládnutí toho bylo opravdu hodně a celé to bylo negativně narušeno všude přítomnou šikanou různé úrovně kdy starší ročníky si vybíjeli po večerech a nocích své mindráky na nováčcích. Ti byli díky tomu trvale nevyspalí a jejich schopnost se učit byla silně narušena. Pokud by vše proběhlo normálně a bylo na to více času než jen 30 dnů tak to mohlo **občana -brance** udělat slibného bojovníka s možností dalšího vývoje.

Voják byl a asi vždy bude základ každé armády. Já navíc vždy tvrdil, že je to i základní jednotka logistické podpory. Abych to potvrdil, podíváme se, co za materiál voják nesl když vyrazil do boje.

Střelecký materiál

-jednu polovinu palebného průměru své zbraně, například u SA vz. 58 šlo o 150 nábojů, u RPG-7 nesl pancéřovník 3 střely a jeho pomocník dalších 7 a to vlastních střel a stejný počet rozložených raketových motorů. K tomu samozřejmě osobní zbraně - pancéřovník pistoli a pomocník samopal-žádná sranda. A kulometník - táhl kulomet a k němu pistoli. K tomu 450 nábojů. Jeho pomocník 600 nábojů a samopal se 150 kusy odpovídající munice.

-2 kusy ručních granátů: jeden RG 4-útočný a jeden F-1 obranný

Ochrana proti ZHN

-kompletní protichemický oblek, individuální protichemický balíček a univerzální odmořovací soupravu

Zdravotní materiál

-kapesní obvaz, osobní dozimetr, autoinjektor, radioprotektivní látku a látku pro úpravu vody

Proviantní materiál

-malou polní s jídelním nádobím třídičným, příbor, denní dávku potravin a jednu sadu nedotknutelné dávky potravin, polní láhev s vodou.

Výstrojní materiál

-náhradní soupravu prádla

Ženíjní materiál

-ženíjní lopatku, jednu nálož 100g tritolu se zapalovačem se s požděním na 30 sekund

Tímto výčtem bych toto první pojednání ukončil. Je poměrně rozsáhlé ale po jeho prostudování si kdokoliv kdo ho bude číst, udělá obrázek o tom co to obnášelo být v té době, která je dnes tak zatracována vojákem základní vojenské služby. V budoucnosti se budu věnovat bojovému použití jednotek od družstva až po divizi. Téma rozdělím na obranný boj a útočný boj.